

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL: 28/2019

DYDDIAD CYHOEDDI: 27/06/2019

Gwerthusiad o'r Rhaglen Hyfforddeiaethau: Adroddiad Terfynol 2015 – 2019

Crynodeb Gweithredol

1. Mae'r adroddiad terfynol hwn yn cynnwys y canfyddiadau o'r ymchwil a wnaed gan y Sefydliad Dysgu a Gwaith (L&W) a Wavehill Research i werthuso Rhaglen Hyfforddeiaethau Llywodraeth Cymru rhwng 2015 a 2019 a ariannwyd yn rhannol gan Gronfeydd Cymdeithasol Ewropeaidd.
2. Mae'r gwerthusiad wedi cael ei gyflawni rhwng Ebrill 2017 a Mawrth 2019. Yn ystod yr amser hwn mae wedi cynnwys: adolygiad o ddogfennau'r rhaglen ar ddesg; dadansoddiad o 'Arolwg Cyfranogwyr ESF' WEFO (911 o ymatebwyr); cyfweiliadau gyda swyddogion Llywodraeth Cymru (7), darparwyr ac isgcontractwyr yn ymwneud â chyflawni'r rhaglen (17, 11 dilynol a gyfwelwyd yn ddiweddarach); arolwg ar y ffôn gyda chyflogwyr (48), hyfforddeion (105) ac asesiad gwrthffeithiol a dadansoddiad cost a budd.

Canfyddiadau Allweddol

Strwythur y rhaglen

3. Mae'r rhan fwyaf o swyddogion, partneriaid a darparwyr yn cytuno bod y strwythur cyffredinol a'r dull o ran y Rhaglen Hyfforddeiaethau yn gywir. Mae ymatebwyr yn ystyried y rhaniad i wahanol ffrydiau yn nodwedd gadarnhaol o'r rhaglen, ond prin yw'r defnydd o'r ffrwd Pont at Waith o'r rhaglen.
4. Yn gyffredinol mae cyflogwyr sydd wedi cymryd rhan yn y rhaglen yn ystyried mai ei chryfderau allweddol yw'r cyfle i bobl ifanc gael profiad gwaith a sgiliau trwy'r rhaglen, a'i bod yn cynnig dewis gwahanol i unigolion nad yw eu hanghenion wedi cael eu cyflawni yn llawn trwy ddarpariaeth prif-ffrwd.

Recriwtio, cyfeirio, ymgysylltu a chyflawni

5. Teulu a ffrindiau, ysgolion a/neu athrawon gyfaoedd a Chynghorwyr Gyfa Cymru, yw'r prif lwybrau i bobl ifanc gael gwybod gyntaf am Hyfforddeiaethau. Mae darparwyr yn cofnodi eu bod yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau i ymgysylltu â'u cynulleidfaoedd targed gan gynnwys trwy ysgolion, cyfryngau cymdeithasol, a phartneriaid cyfeirio.

6. Nododd nifer o ddarparwyr a phartneriaid y rôl allweddol y mae Gyrfa Cymru yn ei chwarae wrth sicrhau bod pobl ifanc yn cael cyngor am eu dewisiadau. Mae hyn yn cynnwys cynnal asesiad o anghenion, diddordebau a dyheadau pob person ifanc unigol, ac, os yn briodol, yn llunio barn am eu haddasrwydd ar gyfer y Rhaglen Hyfforddeiaethau.

Cefndiroedd ac anghenion cefnogaeth cyfranogwyr

7. Mae'r canfyddiadau yn awgrymu bod y rhaglen wedi bod yn llwyddiannus wrth ymgysylltu â phobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau rhag cael gwaith, gyda dros hanner yr ymatebwyr i'r arolwg dysgwyr heb unrhyw brofiad gwaith ymlaen llaw. Mae'r hyfforddeion yn bennaf yn cymryd rhan yn y rhaglen er mwyn cynyddu eu sgiliau cyflogadwyedd a gwella eu rhagolygon.
8. Adroddodd y darparwyr bod pobl ifanc sy'n ymgysylltu â Hyfforddeiaethau yn dangos set gynyddol gymhleth o anghenion a rhwystrau, gan gynnwys anawsterau iechyd meddwl a phroblemau cymdeithasol ehangach fel tai a llety.
9. Er gwaethaf newidiadau gan Lywodraeth Cymru i'r broses nodwyd bod y defnydd o gyllid ALS yn dal yn isel, gyda llawer o ddarparwyr ddim yn ceisio cael y cyllid oherwydd yr amgyffrediad o faich gweinyddol yn y broses a'u bod yn teimlo yn aml eu bod yn gallu cynnig cefnogaeth o fewn eu sefydliad eu hunain.

Lleoliadau gwaith

10. Disgrifiodd darparwyr sialensiau cynyddol wrth geisio cael cyflogwyr i gynnig lleoliadau. Teimlid bod y diffyg ymwybyddiaeth o Hyfforddeiaethau fel brand/rhaglen gefnogi a bod diffyg bod yn gyfarwydd â'r cynnig hefyd yn effeithio yn negyddol ar lefelau ymgysylltiad cyflogwr.
11. Yn nodweddiadol roedd cyflogwyr yn disgrifio eu rheswm dros gymryd rhan yn y rhaglen fel y dymuniad i helpu pobl ifanc yn eu gyrfaoedd yn gyffredinol; soniodd eraill am rôl benodol yr oeddent yn dymuno ei chwarae yn eu cymuned leol, gan hefyd gydnabod y budd y byddent yn ei gael fel cyflogwr.

Themâu trawsbynciol a'r iaith Gymraeg

12. Roedd y darparwyr yn hyderus bod y modd y maent yn cyflawni'r Rhaglen Hyfforddeiaethau yn ymdrin â gofynion cyfleoedd cyfartal yr ESF. Teimlid bod hyblygrwydd y rhaglen yn gadael i'r thema gael ei thrin dan arweiniad y dysgwyr.
13. Teimlai'r mwyafrif o ddarparwyr bod y lwfans hyfforddi wedi cael effaith negyddol o ran cyfleoedd cyfartal, gan ei ddisgrifio yn 'annheg' ac yn 'anghymhellol' i hyfforddeion fod yn gweithio ochr yn ochr â gweithwyr ar gyflog, gan weithio oriau tebyg, ond yn ennill yn sylweddol lai o arian.
14. Honnodd y darparwyr bod y thema datblygu cynaliadwy wedi ymwreiddio yn y modd y maent yn cyflawni Hyfforddeiaethau. Roedd yr enghreifftiau a roddwyd yn cynnwys gwybodaeth wrth gynefino a phrosiectau penodol fel glanhau traethau.
15. Roedd yr ymatebwyr yn awgrymu yn gyson bod gan y Rhaglen Hyfforddeiaethau rôl allweddol i'w chwarae wrth drechu tlodi trwy gefnogi pobl ifanc i gael gwaith. Er nad oedd darparwyr yn gyffredinol yn amgyffred bod y rhaglen yn lliniaru tlodi yn uniongyrchol ynddi ei hun, rhoddodd llawer enghreifftiau o gefnogi hyfforddeion yn weithredol (e.e. gyda bwyd neu ddillad), gan eu cyfeirio at wasanaethau priodol yr oeddynt

yn ymwybodol ohonynt neu â chysylltiadau â nhw ac ymwreiddio dysgu am dlodi (fel llunio cyllideb neu fwyta yn iach) yn rhan o'r rhaglen.

16. Yn gyffredinol teimlai darparwyr bod y rhaglen yn cefnogi Strategaeth Iaith Gymraeg Llywodraeth Cymru i ryw raddau o leiaf. Disgrifiodd y rhan fwyaf o'r darparwyr amrywiaeth o weithgareddau i hyrwyddo'r Gymraeg a'r diwylliant Cymreig a sicrhau bod hyfforddeion yn cael profiad o Gymraeg achlysurol neu sgysiol yn ystod y rhaglen. Roedd y nifer wnaeth ddilyn y ddarpariaeth trwy gyfrwng y Gymraeg yn isel yn gyffredinol, gyda darparwyr yn pwysleisio bod hyn oherwydd diffyg diddordeb yn hytrach na diffyg argaeledd; dynododd bron pob un o'r darparwyr bod hyn ar gael i bawb oedd ei eisiau. Nododd tua thraean yn fras o hyfforddeion a chyflogwyr bod yr iaith Gymraeg wedi ei defnyddio i ryw raddau o leiaf ar safle'r lleoliad gwaith.

Deilliannau a'r farn a gofnodwyd am effaith y rhaglen

17. Nid yw Gorllewin a Chanolbarth Cymru na Dwyrain Cymruar y llwybr i gyrraedd eu targedau ar gyfer cwblhau Hyfforddeiaethau ar hyn o bryd. Erbyn Rhagfyr 2018, llwyddodd Gorllewin a Chanolbarth Cymru i gyflawni dros ddwy ran o bump (41.8%) o'u targed, mewn cymhariaeth â llai na thraean ar gyfer Dwyrain Cymru (28.1%). Trwy ehangu'r ffigyrau hyn awgrymir, petai'r rhaglen yn rhedeg i 2022 ar ei sail bresennol, byddai Gorllewin a Chanolbarth Cymru yn cyflawni 75 y cant o'i tharged erbyn Rhagfyr 2022 (19,348 yn cwblhau) a Dwyrain Cymru yn cyflawni 51 y cant o'i tharged (9,302 yn cwblhau).
18. Dengys data EDMS bod ychydig dan draean o'r rhai a gymerodd ran (31.1%) wedi mynd i waith wrth adael y Rhaglen Hyfforddeiaethau. Dengys y canfyddiadau o Arolwg Cyfranogwyr ESF, erbyn 12 mis ar ôl gadael y rhaglen, bod dros hanner y bobl ifanc (52%) mewn gwaith, roedd ychydig dan bumed ran o bobl ifanc (17%) yn ddi-waith ac yn chwilio am waith. Roedd cyfran fechan o'r rhai a ymatebodd (5%) yn ddi-waith a ddim yn chwilio am waith 12 mis ar ôl gadael y rhaglen.
19. Soniodd hyfforddeion am amrywiaeth eang o fanteision yn deillio o gymryd rhan yn y Rhaglen Hyfforddeiaethau, ymgysylltu cymdeithasol a datblygu sgiliau meddal a chysylltiedig â gwaith yn benodol. Yn gyffredinol mae darparwyr a chyflogwyr yn cyfeirio at welliant mewn sgiliau meddal, yn benodol yng nghyswllt hyder, dyheadau, y gallu i ryngweithio yn gymdeithasol a'u haeddfedrwydd, fel effaith allweddol y rhaglen i hyfforddeion.

Asesiad effaith gwrthffeithiol a dadansoddiad cost a budd

20. Mewn cymhariaeth â'r gwrthffaith o unigolion yn ymwneud ag addysg bellach Lefel Mynediad neu Lefel 1, cyflawnodd y rhai oedd yn cymryd rhan mewn Hyfforddeiaethau y canlynol:
- 16 pwynt canran yn uwch o ran mynediad i swydd a chyfraddau cynnal swydd am dri mis.
 - Enillion ariannol £642 yn uwch yn y flwyddyn ariannol yn dilyn y flwyddyn pan wnaethant ddilyn Hyfforddeiaeth.
 - Enillion ariannol £1,811 yn uwch yn y flwyddyn ariannol ddwy flynedd ar yr un pan wnaethant ddilyn Hyfforddeiaeth.
 - 33.7 yn fwy o ddyddiau mewn gwaith yn y flwyddyn ariannol yn dilyn y flwyddyn pan wnaethant ddilyn Hyfforddeiaeth.

- 61.4 yn fwy o ddyddiau mewn gwaith yn y flwyddyn ariannol ddwy flynedd ar ôl y flwyddyn pan wnaethant ddilyn Hyfforddeiaeth.

21. Mae canlyniadau'r Dadansoddiad Cost a Budd yn dibynnu ar hyd yr amser y mae manteision posibl y rhaglen yn y dyfodol yn cael eu hystyried neu'r gorwel amser yr ydym yn ei fabwysiadu a'r dybiaeth y byddwn yn ei mabwysiadu o ran cost y ddarpariaeth arall a ddilynir gan y grŵp gwrthffeithiol.
22. Ar gyfer gorwel amser dwy flynedd mae'r amcangyfrifon o werth net presennol y rhaglen yn amrywio o £23.9 miliwn i £81.7 miliwn gan ddibynnu ar y dybiaeth a ddefnyddir o ran costau'r ddarpariaeth ddysgu a ddilynir gan y grŵp gwrthffeithiol.
23. Ar gyfer gorwel amser tair blynedd mae'r amcangyfrifon o werth net presennol y rhaglen yn amrywio o £67.7 miliwn i £125.5 miliwn gan ddibynnu ar y dybiaeth a ddefnyddir o ran costau'r ddarpariaeth ddysgu a ddilynir gan y grŵp gwrthffeithiol.
24. Ar gyfer gorwel amser pum mlynedd mae'r amcangyfrifon o werth net presennol y rhaglen yn amrywio o £148.7 miliwn i £206.5 miliwn gan ddibynnu ar y dybiaeth a ddefnyddir o ran costau'r ddarpariaeth ddysgu a ddilynir gan y grŵp gwrthffeithiol.

Argymhellion

25. Wrth ddylunio rhaglen cyflogadwyedd at y dyfodol dylai Llywodraeth Cymru ystyried:
- Sicrhau bod darpariaeth wahanol, yn cynnwys gwahanol ffrydiau o weithgaredd/cefnogaeth, cysylltiadau i gynnig llwybr rhesymegol i bobl ifanc.
 - Archwilio ffyrdd y bydd yr hyblygrwydd a'r cyllid sy'n gysylltiedig gydag, er enghraifft, y ffrwd Ymgysylltu o'r Hyfforddeiaethau, yn cael eu hymwreiddio yn y ddarpariaeth newydd.
 - Sicrhau bod darpariaeth a dargedwyd ar bobl ifanc ag anghenion cymhleth yn parhau i fod yn hyblyg o ran hyd.
 - Archwilio dewisiadau i gael mwy o hyblygrwydd yn y cyfnod symud ymlaen i unigolion ar ôl ymgysylltu â chefnogaeth rhaglen cyflogadwyedd.
 - Rhoi cyfarwyddyd newydd am sut i lenwi'r Ffurflen Cyfeirio Hyfforddeiaeth (neu ddogfen gyfatebol dan raglen cyflogadwyedd yn y dyfodol) a phwysigrwydd casglu anghenion cefnogaeth ehangach o fewn hyn, i rannu gyda darparwyr, cyflogwyr a phartneriaid cyflawni eraill.
 - Rhoi cyfarwyddyd am y gofyn i gynnwys hyfforddeion yn uniongyrchol wrth ddatblygu ac adolygu eu Cynllun Dysgu Unigol yn barhaus.
 - Rhoi cyfathrebiadau newydd i ddarparwyr, gan amlygu bod y broses ymgeisio am ALS wedi cael ei symleiddio, ynghyd ag enghreifftiau o sut y gellir defnyddio'r cyllid.
 - Ymgynghori am gyfradd ddigonol o daliad i ddarparwyr tra bydd person ifanc mewn lleoliad gwaith, a bod cyfraddau o'r fath yn cael eu gosod ar lefel ddigonol mewn rhaglen gyflogadwyedd yn y dyfodol, ynghyd â chyfarwyddyd am leoliadau gwaith effeithiol.
26. Argymhellir y dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r ystod o ddarpariaeth sydd ar gael i bobl ifanc. Er na fydd rhaglen gyflogadwyedd yn y dyfodol, efallai, yn gallu darparu ar gyfer yr ystod lawn o anghenion sydd gan bobl ifanc, mae'n bwysig bod:
- Yr holl randdeiliaid, darparwyr a sefydliadau trydydd sector ag ymwybyddiaeth dda o'r gefnogaeth wahanol sydd ar gael ac yn defnyddio dull diwniad i gyfeirio pobl ifanc at y ddarpariaeth sydd fwyaf addas i'w hanghenion unigol, boed hyn o fewn neu tu allan i gwmpas rhaglen cyflogadwyedd.
 - Darparwyr ag ymwybyddiaeth dda o gyllid ehangach y gellid ei ddefnyddio i gefnogi hyfforddeion sy'n wynebu caledi ariannol.
 - Darparwyr yn rhagweithiol wrth ymgysylltu â chyflogwyr a'u galluogi i ddeall anghenion cefnogi unigol yr hyfforddeion sydd ag anabledd wedi ei ddatgan.
 - Llywodraeth Cymru yn rhoi cyfarwyddyd newydd am ymgysylltu â chyflogwyr a'u cefnogi yn effeithiol. Gallai hyn gynnwys enghreifftiau o arfer da, astudiaethau achos ac adnoddau, fel rhestr wirio.
 - Llywodraeth Cymru i archwilio'r defnydd ehangach o negeseuon positif, astudiaethau achos a deunydd marchnata i hyrwyddo Hyfforddeiaethau. Gallai hyn gael ei deilwrio i gymhelliad a buddiannau gwahanol randdeiliaid, fel ysgolion, rhieni a phobl ifanc, i hyrwyddo'r rhaglen a lleihau unrhyw stigma sy'n gysylltiedig â hi ar hyn o bryd.

- Modelau partneriaeth effeithiol rhwng Gyrfu Cymru a'r darparwyr yn cael eu rhannu yn eang i sicrhau y gellir ymgorffori'r rhain mewn dulliau cyflawni ehangach. Mae hyn yn cynnwys gyda chyflogwyr, i hwyluso dealltwriaeth y fantais dymor hir, strategol sydd i'r rhaglen gefnogi cyflogadwyedd hon, neu unrhyw un yn y dyfodol.
- Llywodraeth Cymru i adolygu'r adnoddau a ddyrennir i'r prosesau cyfeirio, i sicrhau proses fwy effeithlon sydd wedi ei lliflinio yn well wrth ddarparu rhaglen gyflogadwyedd yn y dyfodol.

27. Er mwyn sefydlu sail dystiolaethol gadarn ar gyfer gwerthusiadau ac ymchwil yn y dyfodol argymhellir y dylai Llywodraeth Cymru:

- Gomisiynu ymchwil pellach i gasglu data ar drosi lleoliadau gwaith yn uniongyrchol yn gyflogaeth neu brentisiaethau i bobl ifanc.
- Parhau i ddatblygu a gwella'r set ddata LEO trwy ychwanegu data o PLASC, data DWP ar dderbyn budd-daliadau ac archwilio'r posibilrwydd o gynnwys data gan Gyrfu Cymru hefyd. Dros amser, bydd LEO yn caniatáu dadansoddi effeithiau tymor hwy rhaglenni fel Hyfforddeiaethau nag sy'n bosibl ar hyn o bryd.
- Yn ystyried defnydd mwy hyblyg o ddata am Hyfforddeiaethau o 2011 ymlaen sy'n torri ar draws gwahanol drefniadau ariannu a fyddai'n caniatáu i'r effeithiau tymor hwy gael eu hamcangyfrif yn awr. Rydym yn argymhell y dylai ymchwil o'r math hwn gael ei gynnal ac mae i effeithiau tymor hwy fel hyn oblygiadau o ran llunio polisiau ar sail tystiolaeth.

Awduron yr Adroddiad: Corin Egglestone, Nicola Aylward, Duncan Melville, Paul Bivand, o Learning and Work Institute. Oliver Allies, Anna Burgess o Wavehill social and economic research.

wavehill

social and economic research
ymchwil cymdeithasol ac economaidd

Adroddiad Llawn yr Ymchwil: Egglestone et al. (2019) Gwerthusiad o'r Rhaglen Hyfforddeiaethau: Adroddiad Terfynol 2015 – 2019, Caerdydd: Llywodraeth Cymru, Rhif yr adroddiad 28/2019

Safbwyntiau'r ymchwilwyr, ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru, yw'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn.

I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch â:
Hannah Davies / Ymch Cyflogadwyedd a Sgiliau
Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth
Llywodraeth Cymru, Parc Cathays
Caerdydd, CF10 3NQ

Ebost: Hannah.Davies018@llyw.cymru / Cyflogadwyedd.Sgiliau.Ymchwil@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol: 978-1-83876-542-2